

Locuinti'a Redactoluiru

Cancelari'a Redactiunii

e in

Srat'a tragatorului
(Lövész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decat numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joui-a si Dominee'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siese lune 5 „ „ „
Pre anulu intregu 10 „ „ „

Pentru Roman'a:

prea intregu 30 Fr. = 30 Lei a.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Inscrisiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taca'a timbrale pentru fiesce-care publicati, ne separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.

Unu esemplartu costa 10 cr.

Pest'a, 17/29. Martiu, 1873.

Propunerea deputatului Lukács pentru urcarea diurnelor deputatilor au fostu primita in sied. de eri cu majoritate de 29 voturi, cu tote ca dep. Somaiy cu alti 19 insi cerusse votare nominala, crediendu ca prin acest'a va poté face presiune a supra deputatilor, dar dsa care trage vre o trei beneficie grasse nu si-a ajunsu scopulu. ca ce propunerea au fostu luata in consideratiune. Va trece de siguru si in sectiuni si se va votá in fine si de camera in siedintiele ce se voru reincepe dupa serbtorile Pascoloru. Era unu caracteristicu a vedé cum aristocratii si plutocratii, cari voru se treca si ei de aristocratii, s'au intreputu cu pucina exceptiune (contele Degenfeld, Kálly si inca vre o doi) a votá in contra propunerii, cu scopulu invederatu deca ingreuná classii de mediulocu, adea cellei mai inteligente, possibilitatea d'a primi mandatulu de deputatu.

De aristocrati nu ne miramu, ca-ce ei sunt antipodii democratiei, ne miramu inse de unii plutocrati, cari, cu tota averea lor, nu sunt primiti in cercurile si cu atátu mai pucinu in familiile aristocratice, dar ne miramu si mai multu de unii ciocoi cari purtau cu „democrati'a“ si cu „suffragiulu universale“ pre buse si-arretara ciarlatanismulu lor in tota golitiunea. — Cei se sunt contrari urcarii diurnelor, sau fixarii unui onorariu annuale, sunt totodata contrari independintiei deputatilor si tendintia loru este invederata: de a impinge pre cei fara mediuloce la favorile guvernului, sau d'a-i sili a se retrage de pre campulu luptei politice.

In sied. de asta-di trebuia, ca tote sambetele, a se ceti repportulu comisiunii de petitiuni a supra osebitoru cereri adressate Camerei deputatilor, dar asta data s'a facutu ant'a exceptiune, amanandu-se pentru alta data, sub pretestu ca timpulu pana la progare ar fi scurtu, era agendele multe. Este adaveratu ca agendele sunt multe, dar acellu pucinu timpu ce s'a economisatu este aproape nullu, prin armare caus'a amanarii petitiuniloru au fostu numai unu pretestu pentru a se inlaturá unu mare inconvenientu ce negressitu trebuia se se iveasca. Si acestu-a este ca intre petitiuni era si a Zarandului in cestiunea de limba si a numirii comitelu supr. Cetitorii nostri cunoscu decisiunea comitetului prefecturei Zarandului relativu la enuncierea si in limb'a rom. a toturoru decisiuniloru comitatense, precum si procedur'a ministrului Toth, care nemiciase acesta decisiune, assemene cunoscu cetitorii nostri si gravaminele Zarandiloru relativu la numirea noulu prefectu neromanu n'avemu dara se mai lungimu vorb'a a supra petitiunii, ci vomu spune numai ca comisiunea de petitiuni nu s'au asfitu a si luá impertinent'a cutediare d'a dice in repportulu ei si d'a propune camere, ca: de ora ce ministrulu au lucratu „conformu legii“ petitiunea spre returnare se se depuna in archivulu comisiunii! — Dar fecera socotel'a fara deputatii romani, cari vediendu elenculu petitiuniloru tiparitu si intre elle si allu Zarandiloru, se interessara a cunosce decisiunea comisiunii de petitiuni. D. Part. Cosm'a, cercá dar cu mirare afli ca decisiunea lipsece, atunci facan-

du intrebare, repportorulu contele Apponi i spuse: ca decisiune este, dar ca nu ar fi stilisatu inca, — D. Cosm'a insistandu a cunosce, repportorulu apoi luá condeiulu si puse pre harthia decisiunea amintita mai sus. — Deputatii romani se consultara si se unira a reclamá barbatesce in contra acestui inconvenientu prin care se tinde la accoperirea ilegalitatii ministeriali. Facandu se prin deputatii romani impartesfri mai multoru persoane cu influintia chiaru lui Deacu insu si apoi si ministrulu pres. Szlavi, acesti a pareu a primi cu umire comunicariile si amendoi reprobura faptulu comisiunii de petitiuni. Allarmati astfelu matadorii magiari se consultara si rezultatulu fu ca dep. Várady propuse amanaarea pertractarii petitiuniloru. Quod differtur non aufertur. Magiarii si ministrulu lor voru avé acusi occasiunea d'a dovedi cum si incátu respectedi ei legile, ce insi si le a facutu.

D'in tier'a Barsei, 23/3 1873.

Este timpulu ca se ti mai scriu si eu cate ce va de pre la noi, Domnule Redactor! Si ore ce se ti scriu? Ti voui scrie despre acea, ce ocupa asta di mai multu spiritele in districtulu Brasiovului, si acest'a este cestiunea organizatiunii municipale a fundulu regiu. Pre romani d'in acestu districtu i-a pus in mare ingrigire proiectulu de lege publicatu si in foia offic d'in Pest'a, pentru organizatiunea fundulu regiu, ca ei acellu proiectu, cu pucina modificatiune. — In catu privece cerculu de activitate allu universitatii fundulu regiu, — e scosu si fauritu d'in cellea 12. puncte asterunte prin sassi in lun'a lui Decemvre an. tr. la ministrulu de interne Toth, si combatute prin Romani.

Acestu proiectu dá d'in nou suprematia in fundulu regiu in man'a sassiloru asupra Romaniloru, si assecura preponderantia, cum ai dice, tutel'a si curatel'a cetatiloru sassesci asupra districtoloru. Acestu proiect, face d'in nou d'in fundulu regiu, tierra sassescu, — d'in averea fundulu regiu, averea natiunei sassesci, — d'in comitele supremu a jurisdictiuniloru fundulu regiu, comitele natiunei sassesci, — d'in universitate municipale a fundulu regiu, universitate natiunei sassesci. Tierra, averea, representantia, totulu este sassescu, — ér Romani nullu, — misera plebs contribuens!

Deci Romani cugeta la mediuloce prin cari ar poté impedecá ajungerea pre mes'a dietei a proiectulu de lege mai su a amentitu. De unde apoi au si tramissu brasiovenii, la conferentia chlamata prin advocatulu Dr. Ioanu Borcea la Sabiu, trei membrii. Decisiunile acestei conferentie stau inaintea nostra.

Pre noi in principiu ne multimescu punctele acestoru decisiuni, inse nu potemu ca se ne damu parerea asupra lor, pana ce nu vomu vedé si elaborata representatiunea, carea o va face-o comisiunea aleasa d'in numit'a conferentia. Una inse trebe ca se amintescu, ca opiniunea generale pre aici este, ca representatiunea se se faca la regimu, — ba dup cum se aude, chiaru si in conferentia d'in Sabiu s'au redicatu coventa bene motivate in contra tramiterii acelei representatiuni la diet'a d'in Pest'a. Motivele au

postu scose d'in drepturile constitucionali alle Transilvaniei, Redactorii acelloru acelei conferentie se vede inse, dupa cum cetimu in „Telegrafu“, ca au intrebuintiatu ca locu, unde se se facea representatiunea, elasticulu „la locurile competente.“ Intielege-vornu acum'a domni d'in Sabiu, — cari si in convocatoriile conferentiei, nu au potutu se incungiure de a nu plesni in facia, *) intr'unu modu veteratoriu pre autonomistii Transilvaneni, — pre regimu seu diet'a d'in Pesta? vomu vedé.

In 17 si 18 Martiu, representantia districtulu Brasiovului au tienutu siedintiele salle ordinare. In acesta adunantia, in numele deputatiloru sassesci, fosti la siedintiele d'in Decemvre a universitatii d'in Sabiu si au facutu, prin graiulu lui Zamner, raportulu. Ellu lauda sassiloru cellea 12. puncte asterunte prin universitate ministrului Toth si spune sassiloru starea cea frumoasa a averei natiunale sassesci, d'in carea se ajuta atatea institute de cultura natiunali sassesci. Spune apoi, ca Romani sunt irritati asupra sassiloru pentru ca ei nu ajuta dupa cuventia si institutele de cultura a Rloru, d'in acea avere, inse pre sassi ast'a se nu i confunde de locu, ca ei: (aicia vine intelleptiunea) dieu nece Romani, nu ar dá sassiloru, daca ar fi milionele respective in administrarea Romaniloru. Poftimu argumentare sassesa carea nu are lipsa de nece unu comentariu. Sassulu si-resbuna asupra Romaniloru, pentru unu reu ce Romanulu nece odata un i l'au facutu, ci pre carele sassulu in mult'a lui circumspectiune si prudentia, crede ca i-l'ar poté ore-candu va face Romanulu. In numele siedintie a representantiei districtulu, s'au proiectatu si primitu prin sassi, o representatiune cara noulu ministru de interne, prin care recommenda primirea celor 12. puncte a sassiloru de basa pentru legea de organizatiune a fundulu regiu. In numele Romaniloru, advocatulu Iosifu Puscaru, a datu votu separatu, carele se va asterne cu actele la ministrulu. Acestu actualu Dni Puscaru este de laudatu si merita ca se fia imitatu si prin Romani d'in celledalte jurisdictiuni alle fundulu regiu.

Pana inse nou'a lege municipale pentru fundulu regiu, va vedé lumin'a, sassi se folosescu de puterea care o au la mana, facu la statute agrarie, de paduritu, pescuitu, prin cari tragu tote folosele economiei de campu si a apelor in man'a lor. Cu tote acestea, Romani cumpara mereu la pamentu in comunele sassesci, ei se immultiescu si se inavutiescu, era sassi in unele comune se totu inpuineza si pre langa tote acestea mai si saracescu. Pre sassi d'in unele comune alle districtulu Brasiovului, dupa cum li a spus'o unu advocatu allu loru intr'o disertatiune publica, ce affiai de la unu martoru oculatu, — numai puterea administrativa si averile cellea mari comunali ce sunt in mana lor,

*) Ba autorii scrisorii conv. prin necalita expresiune „cati-va romani“ s'au facutu ridiculosi, pentru ca lumea scie ca vointia acelloru „cati-va“ s'a essecutatu, este dara a majoritatii, apoi numerat'au dumnealoru vo urile? Ba neci nu le au ponderatu, ca-ce altmintrea arrogantia nu i-ar fi cople-situ spre a-si inchide ochii d'inaintea realitatii. Insi-si dumnealoru voru se treca de autonomisti, de unde dara atata inconsecintia?

Red.

i mai sustiene de la perirea totala. Se vede ca se si temu ei forte tare de legi noue, cari ar poté dá influintia la administrarea averiloru comunali si in man'a Romaniloru, — de unde apoi incetu incetu, doné zala paduri, mori si alte averi comunali la beserecele sassesci. Romani in darnu reclama in contra ataroru donatiuni ilegale, ca-ci nu-i asculta nemenea. Romani nostri inse, se nu desperze, fia diligenti si industriosi ca pana acum'a, cumpe-re la proprietati barbatesce, de-si coplii la scola, si cu timpu voru poté si ei se-si castige influintia meritata in municipiele si communitatile pana acumu inca sassesci. Delta.

Sistemulu dualisticu se clatina.

Impacatiunea legata in anulu 1867 cu Austri'a, ca un'a ce este in fundamentu falsa, nenaturala si in contra interesseloru vitali alle natiuniloru romane si slave, n'amu consideratu-o nici candu de durabila; nu numai pentruca sleesce maiortatea poporeloru acestui nefericitu imperiu, dar si pentru cuventulu, ca interesele egoistice germane si magiare, pe langa tote ca tindu la suprematisarea cellorulte natiuni conlocuitorie, in fine nu sunt identice, ci chiaru oppuse. Nemtii centralisti, cari de atatia anni se joca, ca canele cu mitia cu Cechii multu mai compacti, mai culti si mai tari, decatu magiarii de dincoce, n'au lipsa de fratieta magiara. Pactulu din 1867 s'a facutu mai multu din consideratiuni dinastice; si daca nemtii pana adi n'au passitu, pe facia in contra acestui pactu, caus'a este, ca ei nu s'au vediutu pana acum'a impedecati ei, chiaru inaintati prin ellu la ajungerea scopuriloru germane.

Asta-di inse, candu semtiescu ca magiarii voiescu a se emancipa cu financiele, comerciulu si industria de sub influintia austriaca, incepu a vorbi intr'unu tonu ca cocierulu cu calulu. Conflictulu escatu intre guvernulu austriacu si cellu magiaru in caus'a bancelor de escomptu si circulatiune, si banc'a nationala magiara proiectate de guvernulu magiaru, dovedesce acest'a in modu eclatantu. Lassamu se urmedie aici espectoratiunile caracteristice, ce au facutu cu asta occasiune foile dualistice germane si magiare.

Foia guvernamentală magiara „Reform“ in nrulu seu d'in 25. Martiu scrie:

„Partid'a vechia centralista, purerea inimica statulu magiaru, si magiaro-fagulu ministru Depretis, cugeta a fi sositu tempulu de a umil Ungari'a. Budgetulu austriacu se bucura de unu plus superflu, in budgetulu magiaru essiste unu grozavu deficitu; contributiunea austriaca incurge regulata si erariulu e plinu, erariulu magiaru e gol; piati'a de banni viennese e mai avuta in capitale ca ori-candu alta data, piati'a magiara e secca; espositiunea va aduce millione in Vienn'a, cari noue ni lipsescu: semtiulu de putere nu-i lassa pre austriaci in linisce. Debil'a nostra politica incuragiedia pre vechii nostri inimici: unu guvernulu debile aici, unu guvernulu energiosu d'in colo; la noi partide incalcite, la ei unu reichsrath consolidatu; rol'a lui Sennyey si a conservativiloru in cestiunea honvediloru; miserabilitatea politice nostre financiale: tote, tote mana ap'a pre mor'a centralistiloru“

Diurnalulu bursai d'in Vienn'a, carele trece totudeun'a de cellu mai se-

rioso scrie în uruliu sau din 24 Martiu despre pactul dualisticu următoare:

„Amu pactatu (adeca austriaci) cu unu soiu allu carui-a infidelitate o întrece numai inganfarea si sumeti'a nemarginita, si a carui-a istoria este espeditiunea continua de tradare si rescota; ne amu convoiutu intr'unu modu usioru si fara nici o reserva la impartirea imperiului in doue parti. — Pactulu din 1867 este pentru magiari unu simplu protestu, de a se rumpe cu totulu de monarchia, si scopulu ministeriului ungurescu de asta-di este totu acellu-a, pre care l'a voitu a-lu ajunge si Kossuth, numai cu aceea differentia, ca ellu a amblatu pre calle deschisa revolutionaria, pre candu magiarii de asta-di, facandu socotela cu tempulu si impregiurările, largescu in contiunu totu mai tare abissulu între aceste doue parti alle monarchiei, prin care Ungari'a pote ajunge la independintia, dar prin care ambe partile sunt ammentiate cu perire. — Imultirea fara de scopu a armatei honvediloru nasce spese atatu de mari in catu tierr'a adi mane nu va mai fi in stare a le supporta, era fiindu ca scopulu honvediloru este a duce la indeplinire independintia magiariilor, trebuie ca ceea ce nu pote supporta poterea productiva a tierrei, se se effectuasca prin press'a (masin'a) de a fabrica bancnote magiare. Press'a de bancnote pentru noi austriaci este sem-nulu, ca din necessitate imperativa trebuie se cucerimu Ungari'a, ceea ce in trecutu amu si incercatu in mai multe renduri.”

Aceste sunt opiniunile unei foi seriose nemtiesca, carea precum recunosc se si „Reform“ esprime chiaru opiniunea publica d'in Vienn'a despre magiarii infratiti. Cine se mai pote indoi ca magiarii in annulu 1867 devenira pacaliti si ca delera tierr'a cu voi'a pre man'a neamtiului, si ca acestu-a vre se faca d'in ea satrapia nemtiesca, ceea ce si adi este. Dar orbi'a nemarginita, de care pre semne magiarii nu se voru emancipa in veci, i-au facutu se lapede, nu numai ci se asupresca, pre aliatii loru naturali, pre poporele nemagiare conlocuitorie. Inse ei se facu nepotintiosi, se isoledia de tote poporele europene, cu cari si-mancara omeni'a pana acum'a. Deca magiarii voru fi stremtorati pre territoriulu loru naturale dintre Dunare si Tis'a prin torrentale poternicu pangermanistu si panslavistu, fara garantia essistintiei nationale: n'au de a si multumi sorte de catu loru insi-si. Si de acest'a nu i va scapa asigurarea lui Kerkapoli ca „suppositiunile false“ aru fi delaturate.

Dr.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedintia de la 24. Marte 1873.

Siedintia se deschide la 10 ore d'in di. Processulu verbalu allu siedintiei precedente se verifica.

Colomanu Tisza: Regretu, ca dlu ministru de finantie nu este in mediuloculu nostru, ca-ci asi avu se-i addressediu o interpellatiune si asi fi doritu se potu face acest'a chiaru in presentia d-salle; dar' fiindu ca affacerea despre care voiu se-lu interpelladiu este nu numai ponderosa, ci si urginta, mi-tienu de detorintia a pune unele intrebări si in absentia d-salle. Interpellatiunea mea se referese la affacerea asiè numitei bance unguresci de commerciu si escomptu, si suna astfelu:

„Se scie, ca guvernulu ungurescu vrè se infintiedie in Pest'a una banca de escomptu sub titulu „Banca ung. de commerciu si escomptu.“ Acesta banca, firescu, nu va potè suplini nici intr'unu casu lips'a unei bance ung. independente pentru note de banca.

D'in sorgintile celle mai differite, între cari si de celle bine informate, s'a respanditu scirea, ca unulu d'entre acelle institute de bani d'in Vienn'a, cu cari guvernulu a inchiatu contractu spre acestu scopu, si-a retrassu subscrierea, seau cellu pucinu a facutu passi ca se si-o retraga. Totu d'in sorginte bine informatu se mai comunica apoi, ca caus'a la retragerea acellei subscrieri ar fi insu-si ministru de finantie austriacu, care ar fi ammentiatu institutul d'in cestiune, ca la casu se deè Ungariei maua de ajutoriu la infintia-reza bancei de escomptu, d-sa va opit prenotatiunea actiuniloru salls la burs'a de Vienn'a

si nu va concede nici cotisatiunea actiuniloru infintia-rez bance de escomptu. — Deci mi-iau libertate a intrebá pre dlu ministru de finantie:

1. Addeveratu e, ca unulu d'in institutele de bani d'in Vienn'a si-a retrassu subscrierea, seau ca voiesce se si-o retraga? Addeveratu e, ca caus'a retragerii acestei subscrieri este d'a se affia in pressiunea ce ministru de finantie austriacu o a esserceata a supra acellui institutu?

2. Daca aceste sunt addeverate, ce cugeta ministru a intreprinde, spre a appera essistintia de statu, drepturile si interesele Ungariei faca cu acellu institutu de bani si facia cu procederea ministru de finantie austriacu?

Cugeta adeca ministru a procede cu energia si a documenta prin fapte, ca nime-ne nu se pote jocá impunutu cu detorintiele ce le-au luat a supra-si facia cu statulu ungurescu? Scie dlu ministru, ca attitudine ministru de finantie austriacu, observata facia de Ungari'a, între alte staturi cari nu sunt legate prin comunitatea tronului, s'ar privi de casu belli, indata ce nu s'ar da satisfactiune deplina si nedubitabila? Si afara de acest'a, o asemene attitudine pote se duca chiaru la desfintia-reza conventiunii vamali si commerciali ce susta între Austri'a si Ungari'a, si eventualmente la refusarea quoteloru d'in detoria de statu ce cadu a supra Ungariei. (Applause sgomotos. Miscare indelungata.) — Oratorele continua apoi astfelu: Atragu attentiunea camerei, si mai vertosu a domniloru d'in drept'a, a supra impregiurării, ca acestu a e primulu passu ostilu, ce de la impacatiune incoce se face pre facia contra intereseloru Ungariei. Unu passu acestu-a, care vedesce, ca inca si asta-di, si inca chiaru in sinulu guvernulu austriacu se affia omeni, cari lindu a impedece cu ori-ce pretiu si in ori-ce modu desvoltarea independenta a Ungariei in privintia financiaria si a economiei de statu, si d'a face d'in Ungari'a o simpla colonia austriaca.

Interpellatiunea se va presinta in scrisu ministru de finantie.

Franciscu Deák observa, ca n'ar fi vorbitu la acestu objectu, care de altmintrelea nici nu se pote discute acum, inse d. interpellante l'a silitu la acest'a prin o apostrofare ce o addressatu directu partitei drepte, carea n'are nimicu d'a face cu interpellatiunea dsalle. Ministrii concerninti nu sunt de facia, si pentru ce nu sunt de facia, acest'a o voru scif mai bine collegii loru; se vorbesce, ca M. Sa i-a chiamatu la Vienn'a spre a confera cu ei chiaru in acesta affacere. Despre starea lucrulu oratorele n'are nimicu d'a dice, pana candu ministrii nu voru responde si voru chiarificá cestiunea. Pana atunci d'in parte-i tiene de superflua oia-ce ammentiare; atunci va fi tempulu, ca se ni arretamu prin fapte energi'a, dar nu se ammentiamu mai inainte de ce scimu cum stá lucrulu.

Al. Csánády observa, ca deputatulu Deák n'a avutu dreptu, ca se vorbesca la acesta cestiune, deci dsa protestedia contra dechiaratiunii salls.

Paulu Somssich dice, ca numai presiedintele are dreptu d'a indrepta pre deputati la ordenea dillei, dreptu aceea dsa inca protestedia contra protestulu lui Csánády.

Presiedintele pune inse capetu acestoru protestari reciproce prin dechiaratiunea, ca cuvintele lui Deák nu formedia objectulu unui conclusu, prin urmare nici nu se voru induce in protocollu, ci numai in d'uaru; pentru aceea elle au fostu la locu.

Alessandru Buda si-reinnosce interpellatiunea ce o addressatu ministru de finantie inca in 10 Dec. an. tr. Cuprinsulu acestei interpellatiuni este: Lucratorii de la minele de Capnicu se folosira de mai multe sece incoce de beneficiulu cascigatu pre basea unui contractu, ca adeca tesaureatulu reg. se-i proveda cu bucatele necesarie pentru subsistintia pre langa unu pretiu determinatu; de la 1 Jan. a. c. incoce inse o ordonatiune ministeriale absolve tesaureatulu reg. de acesta detorintia si astfelu detrage lucratoriloru beneficiulu avutu. Oratorele addressa atunci ministru in acesta privintia urmatoriele intrebări: 1. Addeveratu e ca lucratoriloru de la minele de Capnicu li se detrage beneficiulu de care s'au bucuratu mai multe sute de anni? — 2. Daca, este addeveratu, apoi are ministru cugetu seriosu d'a essecuta ordonatiunea referitoria la acestu objectu? — 3. Iè ministru

a supra-si respunderea pentru urmările acestei ordonatiuni? — Neprimindu pana acum nici unu respunsu la aceste intrebări, oratorele sollicita respunsulu prin reinnoirea interpellatiunii.

Camer'a trece apoi la ordenea dillei si iè in pertractare §. 10 allu legii despre timbru, care §. cu occasiunea desbaterii proiectulu s'a lassatu in suspensu. Paragrafulu stilisatu de nou de commissiunea centrale suna astfelu:

„Processelle pentru vatemare de onore, precum si processelle civile pentru violintie de gradu mai micu pre venitoriu nu voru mai fi libere de timbru precum au fostu pana acum; ori-ce protocollu seau petitiune ce se va presentá in casuri de assemenea natura, si daca sum-m'a pentru care se cere sentintia judecator-esca nu va fi mai mare de 50 fl., se se proveda cu timbru de 20 cr., era judecat'a instantiei prime cu timbru de 1 fl.; in alte casuri inse, fia-care cola se se proveda cu timbru de 50 cr., era judecat'a instantiei prime cu timbru de 2 fl. 50 cr. — In casuri de appellatiune sunt d'a se applica determinatiunile §-lui 5 allu acestei legi.”

Mai multi oratori vorbescu parte pentru modificarea, parte pentru respingerea acestui §. Intre acesti-a avemu cu osebite se insemnamu pre deputatii nationali Parteniu Cosma si Mircea B. Stanescu.

Parteniu Cosma: Onorab. Cumer! Mai inainte de tote trebuie se constatediu, ca acestu §. nu s'a cuprinsu in proiectulu originalu allu ministru de finantie. Dreptu aceea rogu onorab. camera, ca pre acestu §. se nu-lu mesure cu aceea-si mesura, cu care a mesuratu si pre cei-lalti paragrafi ai proiectulu de lege, pentru ca ellu in genere nu numai nu e motivatu, ci afara de aceea ellu, daca s'ar accepta, ar' causá mare dauna morala corpulu legiutoriu. Eu nu pricepu, ca ce feliu de motive au potutu indupleca commissiunea financiaria, ca processelle pentru vatemare de onore si pentru alte violintie de gradu mai micu se le insire între acellea, cari cadu sub tacs'a de timbru, ba inca si mai multu, commissiunea recommenda pentru aceste chiaru urcarea competintiei de timbru. Pentru ca ore-care causa seau affacere se se puna sub tacs'a de timbru, potu fi numai doue cause, si anume: seau ca acelle de presiute nu cadu nici-decatu sub tacs'a de timbru, seau ca sunt prea pucinu tacsate. In casulu presinte inse acest'a n'are locu, de ora-ce, precum a spusu-o destullu de detaiatu ante-vorbitorulu meu, condeputatulu Danielu Szakácsy, statulu totu-de-un'a capeta $\frac{2}{3}$ si respective diumetate d'in substratulu acestoru processelle. Asta-di inse la noi nici candu nu capeta satisfactiune deplina si cu viintiosa cellu ce ambla a-si restaura prin lege onorea sa vatemata. La noi acesta affacere se tiene de procedur'a civile, si iudii nu statorescu pentru actori nici unu feliu de spese, pentru ca legea nu concede acest'a; statulu, urmandu dupa litter'a legii, si-face capitalu din onorea vatemata a civiloru lui. Daca legea insa-si indruma pre callea civila processelle pentru vatemare de onore, cari de altmintrelea n'au locu acolo, atunci dupa rationamantulu sanetosu, mulcele dejudecate ar fi d'a se intrebuintia pentru unu scopu binefacutoriu; la noi inse cu totulu altmintrelea mergu lucrurile, de-ora-ce statulu si-revindica sie-si cea mai mare parte a mulcei. Daca vre-unu ne-nobilu cauta a-si restaura prin lege onorea sa vatemata, adeca daca cere ca legea se pedep-sesca pre cellu ce l'a vatematu, prin acest'a si-face insu-si dauna, cheltuielele salls nu i se reintorcu, pentru ca judecatorii, dupa lege, nu i le recunosc, era din cei 21 fl. cari de regula i platesce inctulu, dinsulu nu capeta de catu siepte florinti, 14 mergu in vistieria statulu. Apoi pentru 7 fl. dieu nu sciu cine va fi in stare se porte unu asemene processu, candu numai advocatulu lu costa mai multu. Ce e dreptu, candu actorele perde processulu, atunci se judeca si spesele, inse facia de incatu nici odata.

Deci repetu, ca omulu seracu, vatematu in sentiulu seu de onore, pre callea legii nu pote se-si procure satisfactiunea cuviintiosa. Daca ni-ar sta in potere a vindeca acum acestu reu prin modificarea dreptulu materialu, si daca si atunci amu lassá acesta causa pre calle civila, obligandu totodata pre judecatori, ca pre aceea dintre partile litigante, care perde processulu, se o condanne neconditiunatu la platarea speseloru, atunci eu bucurosu asiu consenti, ca si aceste cause se se insire între celle ce cadu sub tacs'a de timbru; dar' fiindu

ca acest'a nu se pote face aci, trebuie se on. camera, ca baremu ininteressulu decu allu auctoritatii se nu ièe lucrurile asiè us ca ea, ca corpu legislativu, se nu aduca de asiè mare influintia pentru sentiulu m allu civiloru statulu, fara nici o consiè si judecata seriosa si matura.

Aici mi-adducu a-minte de o ordenea a guvernulu provisoriu, care, — avendu i dere, ca dupa legile unguresci actiunile d'a se presentá, afara de esemplariulu ac lui, inca in atate esemplarie, cati incti si ca prin acest'a civii din Ungari'a sunt tare ingreunati prin tacs'a de timbru, de cei de dincolo de Lait'a, unde actiunea se sinta numai in doue esemplarie, era cei capeta numai rubru, — a dispusu, ca si trebuintiamu numai atata timbru, catu trebuintedia si dincolo, pentru a nu mai ingreunati, de catu cei de dincolo de it'a, adeca numai doue esemplarie se se veda cu timbru de actiune, era celle-lalte mai cu timbru de rubru, si aceluelsele allalte esemplarie se fia libere de timbru. A noi, in deplina folosintia a dreptulu consti-onalu, in privintia acest'a amu escellatu tote ca ar fi causa forte ponderosa, ca si ingreunamu sarcin'a de timbru preste tot in specie la acestu objectu, pentru ca bine scimu cu toti, ca la poporulu nostru unu feliu de dare nu este atatu de urgica si darea de timbru introdusa de nu despre a carei indreptatire este pre deplina nepotintia a capacita poporulu, si cu os acolo, unde intrevenirea organeloru de nu este necessaria.

Mi-ar placé a rogá pre d. ministru de nantie, ca se nu insiste pentru primirea stui paragrafu; dupa ce inse asta-di n'ar fericeia d'al-u potè vedé si pre d-sa in diuloculu nostru, me intorcu catra major-tea camerei si in interessulu respectulu d'ritu, ce este d'a se pastra in peptulu civilu statulu, apoi din punctulu de vedere allu itatii, o rogu, ca se puna mai multu pondu lucrările dietei si se grigesca, ca in ceea facemu se fia bataru ratiune, si legile sus-rie se fia in consonantia un'a cu alta, — Itru aceea rogu majoritatea camerei, se bine-iesca a nu perde din vedere consideratiu momentose impreunate cu acestu paragrafu se nu votedia proiectulu de lege; pentru prin acest'a nu fac mare folosu erariulu; e multu pote fi vorb'a de vreo cate-va mii florinti, dara perderea morala ce sufferimu, acest'a este multu mai mare.

(Discursulu dlui deputatu M. B. Stanescu pronunciatu la acestu objectu, lu publicu mai la valle.)

Dupa aceea camer'a accepta si redic-valoru de concluse alle salls mai multe pre-neri d'alle comisiunii financiariae, relativu creditu suplementariu pre an. 1873 pentru nisteriele de finantie, commerciu si milti; assemenea primesce proiectulu de lege per accoperirea erogatiuniloru comitateloru etc affaceri de administratiune, orfanale si tuteli

Siedintia de la 26. Martiu 1

Siedintia se deschide la tempulu ind-natu.

Ministru de finantie Kerkapoli responde la interpellatiunea ce Col. Tisza addressatu cu privire la banc'a de escomptu între altele dice: Este addeveratu, ca reu-neza bancei de Vienn'a, in urm'a unui res-tiu si apathia ce s'ar fi escatu in diffi-cercuri contra infintia-rez bance unguresce inceputu se dubitedie, ca si-va potè imp-detorintiele ce le luasse a supra-si facia banc'a ung. de escomptu, si a asiè se inc-a se elibera de aceste detorintie. In fine addeverulu a petrunsu, pedecile s'au delatu si ingrigirile au disparutu. — Ca doveda pre tote aceste ministru presinta proiee de lege despre infintia-reza institutuliu cestiune.

Col. Tisza se bucura ca s'au delatu pedecile si ingrigirile netemeinice, dar' e doritu se scia ca ince modu si sub ce cotiuni. Dreptu aceea, daca ministru nu se-i deè deslucire in acesta privintia, si serva dreptulu d'a-si potè da parerea a si procederii ministru atunci, candu urmá voru arretá, ca in ce modu s'au delatu acelle pedece.

Camer'a trece apoi la ordenea dillei. Modificatiunile camerei boieriloru la proiee de lege despre colonisti dau ansa la o

battere mai infocata. Ministrul de justitia Pauler arreta diferinta de pareri ce existe intre camera boierilor si cea a deputatilor; cea d'antia nu vrè se conceda colonistilor nici una palma de pamentu estravillanu, pre candu cea d'iu urma li dà dreptu d'a-si poté rescumperà pre langa intravillanu si 4 jugere catastrale d'in estravillanu. In fine face apoi propunerea mediocitoria, ca sè se dèe colonistiloru locu de asediare pre domeniile statului. — Urmedia desbaterea speciale. Pre cei d'antà 4 paragrafi camera boierilor i-a primitu fàra modificare, la §. 5 a propusu, ca passagiulu despre celle 4 jugere sè se sterga cu totul. Acestu §. dimpreuna cu propunerea lui Tisza se lasa in suspensu pana la alta ocaziune.

Discursulu.

deputatului nationale **Mircea B. Stanescu**, tostitu in siediint'a de la 24 Martisioru, 1873 a Camerei Ungariei, asupr'a § lui 10. d'in proiectulu de lege pentru timbru si tacse.

Onorab. Camera! In legile Ungariei deonestàrile si calumniile sunt definate ca deliecte civili, macaru cà in casulu candu cine-va calomnièdia pre unu altulu, nu numai preacelu-a unulu lu-vatema, ci vatema totu atunci si pre intrèg'a societate.

Manecandu d'in acèst'a teoria, acele casuri nu au a fi privite amesuratu naturei lor; ele propriaminte sunt deliecte in contra societatii.

De si in legile unguresci acèst'a teoria nu este de ajunsu patenta; o aflamu inse espresa in tote legile poporeloru culte.

Si ca sè nu mergu departe, voui cità ca de exemplu numai codulu austriacu.

Casurile de dis'a categoria in codulu austriacu adica sunt nu numai botezate ca „deliecte politiali,” ci tocmai si sustienute in fapta ca atari.

Va sè dica: dupa legile austriace astfelu de cause se urmarescu, desbatu si se superèza ca deliecte politiali.

Acum' daca casurile de deonestare si de calumnia dupa natur'a lor nu sunt puraminte cause civili, ci totudeodata — si inca strictaminte — sunt escese si deliecte „c o m u n i:” tocrn rationale este cà chiaru si statulu insusi este chiamatu, ma, indetoritulu tocmai, ca, in interesulu societatii si alu ordinei publice, sè urmarèsca pre cei ce desonorèza si calomnièdia pre de-apropele seu fara cale si fara vre unu dreptu.

Deca dara ast'a e asiè, precum asiè si are sè fia, ca-ci elu este unu principiu, basatu pre ratiune, dupa care fia-care statulu are detorint'a a aperà onorea cetàtieniloru sei, atunci — sè mi-o permiteti — dar' dieu eu nu aflu convenabilu, ca, — tocmai si in casulu, candu, fiindu calcata in peciore onorea cutarui cetatienu si candu si statulu singuru are sè fia interesatu pentru rehabilitarea acelei onori vatemate, — sè se cèra timbre pre hartiele unui asemenea procesu, si estu-modu pèretorii sè mai fia trasi si in chielueli mari.

Eu forte credu, on. camera, cà in curendu, candu adica va veni la rondulu sèu codificarea legiloru nostre positive, mentionatele casuri voru fi puse si aici la noi in sortulu „deliectelor poliitiali,” si acele in viitoriu politialemente voru fi urmarite si superate amesuratu gradulu de deliectu si in Ungari'a; celu pucinu opiniunea publica a presei juridice de adi merge intru acolo.

Si fiindu-cà am sperantia, cà suntemu dejà in ajunulu codificarei legiloru, d'icu atunci va fi tempulu si la loculu sèu a decide in meritu asupr'a naturei acelor cause; atunci vomu sci, cà majoritàtea acestei camere porecli-và ore aceste cause si pentru mai departe de deliecte „civili” numai, avendu in casulu acèst'a a fi supuse tarifei de timbre, — sèu le va sortà deadreptulu intre „deliectele politiali,” casualminte intre „crime,” si in casulu acestu-a in conformitate cu ori ce procedura criminala si politiale d'in lume voru fi scutite de timbre.

Pana atunci dara, domniloru, sè nu preocupamu parerile privitorie la insu-si meritul estoru-feliu de cause, ci asta-data sè respingemu §-lu propusu de catra comisiunea centrale. De altmintrea eu lu respingiu si mai d'in unu altu punctu de vedere.

On camera! celu ce cunosece mai de aproape cursulu categoricu alu proceselor, o va sci cà, in dilele nostre, mai cu sèma clasa cea de diosu se peresce pentru deonestàri si calum-

niari. Firesce, cà-ci nu are alt'a cale de a-si cercà satisfactiune; ci, vatematu odata in onorea sa, se duce la judele de prim'a instantia, si acolo si-insinua, bietelu de elu, plansorea a dese-ori oralminte (cu gur'a), — fiindu-cà de unu tempu mai prospetu incoce casurile de deonestare si calumnia apartienu la procedura sumaria, — apoi auscultandu-i-se martorii prin unu asiè modu cere si primesce satisfactiune, decum-va plansorea lui a fostu cu temei. Èra clasa cea mai inteligenta si mai avuta nu pre intenteza procese de deonestàri si calumnie, avendu in vedere, cà in procesele de deonestare si calumnie pururea, adica tocmai si in casulu, candu pèretoriulu aru dobandi procesulu intentatu, la urm'a urmeloru totu d'insulu are sè fia celu pagubitu, fiindu-cà trebuiesca sè suporte d'in propriulu sèu spelele procesulu, diurnele martorilor, si casualminte ostenelele advocatulu seu; si acum se mai pottescu si timbre.

Dà, pentru-cà dupa praes'a nostra judicaria in procesele de deonestare si calumnia pèretulu convincatu nu se condamna totu de o data si la rebonificarea si suportarea speleloru procesuali, cea ce in sine, este o anomalie.

De aceea, clasa cea mai avuta, cea mai inteligenta, clasa care de regula calcula, cà de 2. ori 2. facu 4. in casurile de deonestare si calumnie incungiura calea procesulu fiindu era materialminte pururi pagubitoria, si si-cèra satisfactiune pre alte căli a-nume pre calea publicitatii, prin diurnale, sèu prin duelu, celu ce, durere, inca si adi se mai numesce „modu c a v a l e r e s c u!”

Daca dara mai alesu cetatienui cei mai seraci sunt nevoiti in lips'a altoru căi pentru d'insii a-si sustiené onorea, celu mai prefiuita tesauru alu lor, pre calea procesulu; si daca interesulu si detorint'a statulu este ca onorea cetatienuiloru sei sè fia mantienuta, èra deliecte de o asemenea categoria sè fia oprimate prin usioritatea resplatirii: apoi face-sè posibilu pentru fia-cine, a-si revindicà pre calea legii onorea cea vatemata fàra dreptu.

La d'in contra, domni mei, noi vomu decretà libertatea si indreptatirea acelor de deonestàri si calumniari, ceea ce aru face o influentia immoralè in si asupr'a societatii cetatienuiloru.

Cum si nu? candu dupa legile patriei nostre pedèps'a intrega pentru vre unu actu de deonestare ori calumnia intre fosti iobagi in mani'a egalitatii, decretate de unu patriu de seclu este numai o amenda de fl. 20. d'in care inse — precum a amintitu si condeputatulu meù Danile Szakácsy — $\frac{1}{3}$ curge in cass'a statulu.

Dupa tote aceste eu d'icu, cà ar fi nedreptu si nelealu, ca, in speranti' annui micu profitu pentru statulu, sè mai ingreunamu cu spele de timbre pre clasa cea mai seraca si neculta d'in tièra, in procese de deonestàri si calumniari, si inca si dupa competent'a cea de $\frac{1}{3}$ ce cade statulu; si d'icu, cà aru avè unimari daunose, candu acea clasa de poporu prin o asemenea procedura scumpa aru fi lipsita de posibilitatea a-si cercà revindecare onorei pre calea legii.

Deci dara d'in aceste doue consideratiuni principali recomandu on. camere propunerea dlui deputatu Adamu Lazaru, d'in parte-mi votandu in contr'a §-lui de pre tapetu.

Discursulu

deputatului nationalu **Parteniu Cosma**, tinentu in siediint'a de la 19. Martiu 1873. a camerei Ungariei, cu ocaziunea desbaterii generale a supr'a proiectulu de lege pentru urcare timbrulu.

(Fine.)

Eu, dupace am capetatu proiectulu de lege de sub cestiune, cu scopu de a me convinge, cà ore darea acèst'a intr'adeveru atatu de mica se fia in càtu cu dreptu sè se mai pota urcà? mi-am compusu unu conspectu despre erogatiunile, ce sunt impreunate cu unu procesu simplu de tote dilele, si anume cumcà: càtu incurge in cass'a statulu medilocitu si nemedilocitu de la ambele pàrti intr'unu procesu liquidu de 50—200 fl. v. a. unde inse incatulu nu pote platì, ci este silitu a suferi se i-se vendia averea nemiscatoria? apoi caudu amu factu additiunea acelor summe merunte, a resultatu o suma totale de care eu insu-mi

*) Vedi nr. tr. allu „Fed.”

m'amu spariatu, macaru-cà nu contine neci o pusetiune esagerata, este unu processu de tote dilele cumu sunt cele mai multe in provincia seraca. Resultatulu e, cà intr'unu procesu de 51 fl. erariulu are folosu de 138 fl. 41 cr. d'in care cade pe timbru 47 fl. 36 cr. pe publicatiuni oficiale 45 fl. 35 cr., tacsa esecutorului reg. face 45 fl. 79 cr. apoi de ora ce foi'a oficiala este subventiunata prin statulu, èru esecutorii sunt oficiali statulu, de sine se intielege cà medilocitu si tacsele si competintiele acestoru-a cadu in partea statulu. Unde sunt apoi remuneratiunea si onorariile advocatulu?

Amu fostu recercatu mai departe prin unu domnu pre stimatu*) cà spre a dovedi cà inriurintia are defeptuos'a procedura sumaria asupr'a incurcarii si scumpirei proceselor — se facu o aretare despre aceea cà: afara de onorariile advocatulu càtu aru trebui se anticipie unu omu asta-di intr'unu processu micu unde s'aru intrebuintà tote medilocite permise prin procedur'a nostra, èru procesulu numai in instantia ultima s'aru poté cascigà si aru trece prin tote gradurile esecutiunei?

Acèst'a a succesu de minune, si decum-va s'aru indoi cine-va de esacitate socotei, poftimu a o esaminà, forte bucurosu sierbescu cu dens'a, si pentru-cà laiculu inca sè se convinga cumcà nu contine neci o absurditate, ci tote sunt lucruri ce de comunu nu numai sunt permise, ci se si intempla, i-amu gatitu si unu species facti lamuritu si motivatu.

Se vedemu deci, cà decum-va este vorb'a de unu procesu de 30 fl. care numai in a tre-i'a instantia se pote cascigà trecandu prin tote fazele possibili dupa lege, càtu aru trebui se anticipie omulu — afara de onorariulu advocatulu — pana candu aru deveni in posesiunea celor 30 fl?

Nu voui se enarciu pre largu si in detaiu tote punctele speleloru, ci me marginescu numai la suma. Deci summ'a summarum 167 fl. 49 cr. aru trebui se anticipie bietulu omu!

D'in acèst'a 52 fl. 71 cr. face timbrulu, 49 fl. 50 cr. diurnale si tacsele esecutorului 50 fl. 28 cr. tacsele publicatiuniloru si 15 fl. diurnele a lor 3 esperti.

Spelele acestea se facu in unu procesu ce curge intre doi omeni, ce sunt domiciliati intr'o comuna cu judecatori'a, deci spele de catoritu nu obvinu, afara de aceea nu este esauriata tota procedur'a, ci m'amu restrinsu numai la remediile cele mai desu usitate „appellatiuni” si mai multe sunt possibile, èra rectificari la fiacare appellatiune si allegata ordinarie (in cestiunea de esecutiune) acestea inse mi-a fostu si greu a le mai specificà.

Nu affirmu eu cumcà acestu processu este chiaru de tote dilele, inse la tota intemplanca dupa legile nostre este posibilu, si dovedesce eelantant, cumcà justiti'a nostra si chiaru in casuri estravaganti, candu omenii se folosescu de tote defectele procedurii civile este peste mesura tacsa prin legea de timbru, ce este in vigore.

Eu asià sum convinsu deci, si credu cà amu demonstratu de ajunsu, cumcà darea de timbru atatu este dejà de mare, in càtu aceea cu dreptu cuventu nu se mai pote urcà.

Si facia cu acestea ce mai cere de la noi domnulu ministru de finantie?

Baccatelu! Numai de cruceri e vorba, cari la prim'a vedere si neesaminati neci nu se consideru de urcare.

En se vedemu proiectulu de lege!

La §. 2 unde pe actiuni, protocoale de pertraptare etc. in locu de 12 cere 20 cr. èru in locu de 36 cr. 50 este urcare la punctulu primu 66 $\frac{1}{3}$ pèru la celu ultim 38 $\frac{16}{18}$ $\frac{10}{10}$ a timbrulu de pana acum'a.

La §. 3. in privint'a recursuriloru de nulitate, unde in locu de 12 cr. se cere 1 fl. numai 733 $\frac{1}{3}$ $\frac{10}{10}$ este urcare, in locu de 36 cr. 2 fl. 455 $\frac{16}{18}$ $\frac{10}{10}$ urcare, in locu de 12 cr. 50 cr. — 316 $\frac{2}{3}$ $\frac{10}{10}$ èru in locu de 36 cr. 50 cr. este 37 $\frac{8}{18}$ $\frac{10}{10}$. Acestea tote se paru a fi baccatelle.

La §. 4. la vedere nu este urcare, inse in privint'a duplicatelor se urca timbrulu cu 38 $\frac{16}{18}$ respective 316 $\frac{2}{3}$ $\frac{10}{10}$.

La §. 5. pentru col'a prima 100%, pentru cele lalte 316 $\frac{2}{3}$, respective 38 $\frac{16}{18}$ $\frac{10}{10}$ urcare.

La §. 8. cerendu-se in locu de $\frac{5}{3}$ $\frac{10}{10}$

*) Precumu suntemu informati pre seam'a lui C. Ghiczy s'a facutu acestu conspectu, care membru ca alu comisiunii financiare s'a si folositu de elu in comisiune, inse a remasu in minoritate. Red.

10% intr'agu este urcarèa $\frac{2}{3}$ $\frac{10}{10}$ care urca competintia de pana acum'a cu 60%.

La §. 9. este 100% urcare. Alu 10. §. nu este meritul domnulu ministru, ci alu comisiunii financiare. Aci nu s'a multumitu cu $\frac{2}{3}$ a substratulu, ci peste acèst'a mai voiesce inca se supuna darii de timbru si chiaru procesele de calumnia.

La §. 12. sunt cputu plese de urcari.

La §. 13. suie urcare la 30%.

Si asiè progressedia acesta urcare estrordinaria pana in fine intr'unu modu, ce n'a mai veditu lumea — firesce nu mai cu crucerii.

Cine si dupa acestea mai pote avè voia si anima a votà aceste urcari nemotivate, vote-diele, eu inse in veci nu mi-asiu iertà acelu pecatu.

Dupa acestea nu me potu retiené, cà se nu facu nescari observatiuni la unele asertiuni de eri ale domnulu Ministru.

D. Ministru, respondiendu dlui Tisza, intre altele dice: „Cum cà neci un'a d'in legile de dare nu este permisu cà se faca nepossibile effectuarea scopuriloru statulu si intrebuintiarea efficace a acelor-a — este adaverulu curatu; inse intrehu: unde incepe acelu gradu, la care acestea vinu nepossibile? ore decum-va timbrulu esibitulu este 12. cr. sunt possibile acelea, èru cu 20 cr. devinu nepossibile? De cum-va pre langa 36 cr. au fostu possibile, cu 50 cr. incetà posibilitatea? Eu credu cà nu! Staverirea marginei quantitative de candu o lumea a fostu forte greu lucru pretotidenea si in toti tempii; este greu a demonstrà: unde se ajunge acelu hotaru, unde potentiarea quantitatie produce diferentia in calitate, carea face nepossibilu aceea, ce mai nainte èra posibilu.”

Acestea nu sunt arguminte ci sofisme, frase gole, si rationamentulu dlui ministru, sèmana multu cu aceea, candu filosofii germani in decursu de mai multi ani si-bateau capulu cu deslegerea tomei. cà: ore câte fire de peru trebue se lipsesca de pre capulu omulu ca sè se pota numi plesiu? cà adeca de pre o capetna intrèga smulgandu-se perii firu de firu, candu se ajunge punctulu acelu, unde daca se mai smulge numai unu firu, capulu devine plesiu; èru lasandu firulu acelu nesmulsu capulu nu este plesiu?

Astfelu e si otarulu cuantitativu alu dlui ministru de a staveri punctulu de la care in colu omulu aru deveni despoiatu.

Dice mai departe dlu Ministru: „Ore cuantitatea timbrulu de pana acum'a, pusetiunile de 12. si 36 cr. facutu-a nepossibile cercarea justitiie? Esperintia ne areta cumcè forte multi a cercatu-o, cumcà pentru forte multi a fostu possibile. Apoi eu cutediu a afirmà cumcà acei 20. respective 50 cr. asta-di nu este fructulu mai multoru ore de lucru decatu a fostu 12. resp. 36. atunci candu s'au introdusu.

Decum-va dara spre aceea cà cine-va se si cerce dreptulu seu s'a recerutu ca se-si sacreze fructulu unu tempu anumitu de lucru, a cèst'a pana atunci remane totu cu putintia pana candu nu pretindemu de la elu fructulu mai multoru ore de lucru. Si eu credu cumcà adi la 1873. veri-cine casciga 20. cr. in atata tempu, in càtu a cascigatu 12. cr. atunci candu s'a introdusu acelu.”

Èra-si sofisme! si neci de cum arguminte de unu ministru. Nu sciù ce i-arù respunde domnulu Tisza, catra care a fostu indreptate, da-icaru dreptu sèu ba? daru eu dechiaru fara reserva, cumcà nu-i dau dreptu!

Domnulu ministru nu ni spune tempulu candu s'a introdusu timbrulu de 12 cr. inse i-aducu eu aminte cumcà acelu, si mai alesu cu privite la recoursele de nulitate, abiè a trecut de 3 anni.

Apoi eu negu categorice, cumcà acei-a cari mai cu sèma sentiescu sarcinele acestei dari aru cascigà mai multu adi intr'o ora decatu inainte de 3 anni. Dara nu potu cascigà neci macaru atatu-a, pentru-cà calamitatea acestoru 3. ani ultimi i-a adusu la sèpa de lemnu, si cu deosebire munc'a plugariulu fara asemenare este mai reu remunerata asta-di decatu inainte de trei anni.

Dice mai departe d. Ministru: „Càtu privesce impregiurarea, cumcà dora transcrierea posesiunii aru fi ingreunata prin detragerea acelor favoruri, de cari se bucurau pàrtile la vendiari, cumperari ce sè faceau dupa olalta in restempu scurtu, — aci nu sierbescu de cinosura micimeu sèu marimeu tacsei respun-

diende, ci marimea cascigului speratu séu ajunsu, decide numai. Acel'a vinde éra-si in scurtu tempu averea ce a cumperatu o d'in specula, si candu o vinde? candu cascigulu imbiatu lu-afla destulu de mare ca se nu-lu risca prin acceptare mai lunga, ci se-lu realiziedie. Eu asiá tienu, cumcá la realitátile cumperate si éra-si vendute in tempu scurtu -- de regula este vorba de realizarea unui cascigu, -- éru d'in cascigu cu totu dreptulu si-pote pretinde statulu partea sa, decum-va are lip-sa de ea.

Precum se vede dara domnulu ministru la acestu puntu pre cascigulu posibilu alu vendiatorului voiesce se-si basedié sistarea diferentieloru competintiei de pana acu.

E bine! Daca acest'a e motivulu, apoi pentru ce nu-si presentéza proieptulu in forma d'árii de venitu? si pentru-ce nu se ingrigesce de aceea, cá in casu decum-va vendiatorulu are dauna se fie proportionalminte des' statulu prin statu? Ast'a aru fi consecinca logica!

„Uniculu motivu — continua d. Ministru — ce s'aru poté compen' in contra acestui conceptu este vendierea de sila, cá adeca cine-va nu pentru aceea vinde posesiunea nu de multu cumperata pentru cá aru fi indetultitu cu cascigulu, ci pentru cá e silitu se o vendia. La astfelu de vendiári inse — cu exceperea aloru forte pucine casuri, unde inse este imposibilu a incungirá inconvenientele — a obvenitu usiurintia de minte la cumperare. Celu-ce este silitu se vendia o avere nu de multu cumperata, de regula nu a cugetatu ce face atunci candu a facutu tergulu. Apoi eu asiá credu cumcá noi atunci, candu nu numai nu usiurámu, ci deadreptulu ingreunámu sburdatele cumparári neprecugetate rá-cemu unu folosu positivu cetatianiloru acestei tiere, si mai vertosu soiului nostru.

Eu mai multi omeni cunoscu, cari au ajunsu la sépa de lemnu prin acuisitiune, decátu prin prada.e. Cátra 500 de jugere mai cumpera omulu in capulu bunei sperantie alte 500, si fiindu cá nu pote plati, cele 500 cumperate, ducu cu sine si pre cele avut. Ingreunarea acestui evenimentu, dupa parerea mea, considerandu aplecáriile naturali a soiulu nostru — si chiaru d'in puntu de vedere alu economiei de statu este justificaveru.“

Eu nu pricepu cum le pote dice domnulu ministru acestea despre soiulu séu aci in facia camerei.

Fiindu vorba de soi, credu cá de celu magiaru se tratéza. Apoi eu nu cunoscu motivele ce au produsu convictiunea domnului ministru. Elu cathogorice inferéza pre soiulu magiaru cu epitétulu de „usioru de miate.“

E bine! Dar' eu nu credu cumcá pentru acestu complimentu i-aru detori soiulu magiaru mare multiamita; inse decum-va intru adeveru este ce-va in lucru, apoi considerandu economi'a de statu de asta-di, cu totu dreptulu si tára neci o reserva potemu di e, comá: „a capite poetet piscis“ (de la capu se impute pescele). (Aprobári in stang'a).

„In privintia aceea, cumcá prin urcáriile timbriloru la proese omulu celu seracu s'aru apesá mai tare decátu celu avutu, mi-leu voia a observá cumcá processele celle mici nu sunt neconditionatu causele omeniloru celoru mai seraci. Un'a recunoscu numai, cá adeca: acele processe a-le omeniloru avuti ce se referescu la sume merunte, de regula séu celu pucinu in cele mai multe casuri sunt intentate in contra omeniloru seraci, si de ora-ce timbrulu lupl-tescu partea convincata, decum-va celu seracu va fi convincatu, negresitu elu va plati si timbrulu. Ei dara candu? atunci candu este constatatu cá nu trebuiá se se pásca; si decum-va elu totu-si a facutu-o acést'a, respunderea timbrulu este celu mai pucinu neccasu ce si-a casunatu cu manile-si proprie. Noi nu potemu scuti de dauna pre acel'a, care porta procesu fara causa.“

Asielu responde domnulu Ministru dlui Tisza la asertiunea, cá timbrulu mai cu séma pre clas'a cea mai seraca o apésa cu favorirea celei mai avute. Eu neci acést'a logica a domnului Ministru nu o pricepu si nu credu cá d. Ministru aru presupune despre cine-va cumcá aru porta procesu numai écca asié d'in nebunia, sin cumcá se nu plátésca avendu de unde, ci mai bucurosu se se lase a se despoia de avere. Dar' intrebú eu pre d. Ministru, ce aru face dni'a sa in stremtorat'a-i pusetiunepana asta-di sunt deplinu sanetos; mam'a

de asta-di, decum-va camera nu i-aru votá banii pentru erogatiunile ce sunt neincungiu-ratu necesarie? Negresitu aru dice: e bine! asiadara nu este altu modu de cátu bancrotare!

Dar' inca dnulu Ministru este noroco-u, cá are pre cine spariá, asup'ra cui face presiune si priu acést'a si-afla modu de a iesi d'in perplessitate; inse omulu celu seracu este lipsitu de tote acestea mediloce, elu in daru cere si imprumutu, cá nime nu-i da, mai cu séma in provincia unde capitalulu este forte scumpu, unde d. e. cá la noi 40—50 la suta este usura regulata, ma amu vedutu imprumutu ipotecariu si chiaru pre 120%. Acolo indesierto va dice dlu Ministru omulu seracu: „solvas ebadta“ (claritate) cá daca nu platesci te voru esecná, elu totu-si nu va plati, pentru cá nu are cu ce plati, si va fi silitu a suferi se i-se vendia totu ce are. Cu bucuria si-aru responde elu sermanulu detori'a, cá se-si scape averea pre séma copiloru sei numai de i-aru fi cu potintia, pentru cá de voia buna nime nu-si doresce ruin'a sa!

In fine intoreundu-se ministru cátra d. Tisza dice: „Domnulu deputatu a avutu bunetatea a recunosce, cumca proieptulu acestu-a de lege are si párti de acellea, cari de cum-va s'aru presentá separat, le-aru primí bucurosu. Eu lu-rogu deci ca, de-ora-ce primirea proieptulu de base pentru pertractare nu este identica cu primirea nestramutata a acellui-a, se nu póttésca ce si aceea, ce dupa domni'a sa inca nu este ciupa cu copilu se o lapedámu cu ciup'a si prin acést'a se respinga de la sine ca gresitu si aceea ce dupa domni'a sa inca este bunu. Esceptiunile specialu se potu face la pertractarea speciala si pentru aceea nu póttésca respingerea totala a proieptulu de lege.“

Da! recunoscu si eu cum-ca potu fi casuri candu omulu de si nu incuvintiedia unu proiectu de lege in generalu, lu primesca acelu-a de basa a debateriloru speciali, si partit'a acést'a a si urmatu astu-feliu in multe casuri; inse acea bas'a e rea, pe acést'a basa gresita nu se pote redicá unu edificiu sanetosu si solidu.

Acestu copilu adoptatu merita ca se-lu lapedámu afura cu ciupa cu totu, pentru cá este o sterpitura schilava pe care spartanii aru fi espusu-o peririi numai de cátu dupa nascerea sa.

Eu nu voiu se mai petecescu acést'a lege de timbru, nu voiu se mai marescu confusiunea ce a produsu.

Legea nostra de timbru afura de aceea cá este forte nedrépta si asupritore, este unu caote, d'in care nu este omu, care se fia in stare a se descálef. Nu este omu in tierra, care se o scie si pricepa perfectu, — macaru cá o lege ca acést'a, care nu contine neci unu dreptu, ci numai detorintie, aru trebui se fia cátu se pote de simpla, precisa si usiora de priceputu, ca fia-cine se o pricepa si se-si pota implini detorintiele cu punctualitate.

Spre adevierea asertiunei mele curtediu a me provocá la inse-si motivele domnului ministru, priu cari urca si astfelu de timbru, ce nu mai existe. Domni'a sa propune se urcámu timbrulu de appellate de 1 fl. 25 cr. la 2 fl. cu tote cá timbru de appellate de 1 fl. 25 cr. nu mai existe; a fostu nainte de ast'a cu vr'o siesse anni, inse de atunci a crescutu la 2 fl. 50 cr. v. a.

Intre astfelu de mipregiurári, on. camera! eu eu cea mai linisceta consciintia respingu acestu proiectu de lege si nu-lu primescu neci in generalitate. (Aprobári viue in stang'a.)

VARIETATI.

*. (N u m i r e.) Dlu Toma Veres-Rosiescu, fostu adjunctu de concepistu la ministeriulu culteloru si alu instructiunei publice, este numitu de concipistu la acellu-a-si ministeriu.

*. (A d v o c a t u r o u.) Dlu Adalbertu Mihailoviciu pretoriu titulariu in comitatulu Aradului, a de pusu dílele acesta censur'a advocatiuale cu successu favorabilu. Felicitámu pre dlu Mihailoviciu pre carier'a de advocatu si i dorimu celle mai bune succese si celle mai splendide rezultate in intreprinderile salle.

*. (T r i g e m i n i.) Una romana d'in comun'a Varadia a nascutu 3 gemeni, cari

inse e in periclu d'a-si perde viét'a; unele donne, cari merita totu recunosciuntia, luara iniciativ'a d'a ajutorá acea familia, deschidendu collecta spre a se aduná atátu bani cátu vestminte, si onore confratiloru neromani, carii priu succursulu loru generosu merita tota laud'a, nu potu inse ca se retacu si dorerea cá unii bogati materialminte si romani „mari“ nationalistii — cu gur'a — la fapte inse ca si fariseii se scusa totdeun'a cá e leca cá e punga, cá ei trebue se dee in tote pártile, etc. unulu dintre acestia e si unu mare commerciante d'aici carni bine i place a cantá pre tote taurile si a afirmá cá numai ortodossii sunt adevirati chrestini, fára a urmá inse preceptele relegiunii ortodosse identice cu alle totoruru ce professedia inventiatur'a evangelieloru.

P... * (A b i l i t a t i u n e.) D. Vilelmu H a n g e a, stipendistu allu districtulu Nasaudaau, terminandu cursulu preparatoriu de trei anni, prescrissu pentru candidatii la professura, dupa ce inca in cursulu semestruulu de érna facusse cu bonu successu essamele scripturi sticu, asta-di in 29 Martiu, a. c. fece cu successu eminentu si essamele verbalu, approbatu fiindu pentru intregu gimnasiulu si abilitatu a propuse in limb'a: romana, magiara si germana. — Diligentia si progressu, ce candidatul au desvoltatu in cursulu studiiloru salle, este garantia pentru fitori'a lui activitate si pentru servitiile ce pote se aduca gimnasiulu Nasaudaau si prin urmare natiunii romane. Ca unu ce caracteristicu pentru unele tendintie bine cunoscutu trebue se amintimu cá 2 $\frac{1}{2}$ párti d'in tempulu essaminárii (de 1 $\frac{1}{2}$ ora) s'au absorbitu prin cestiunile puse de D. prof. Toldy alias Schádel, d'in studiulu limbei si literaturai magiare, de care de altmintrea pucinu folosu practicuu va se aiba fiitoriulu professoru la gimnasiulu romanescu d'in Nasaudu.

Franci'a. Conventiunea inchaiata cu Germani'a referitoriu la evacuarea territoriulu franceze, dupa cum amintiramu la tempulu seu. Adunarea o salutá si votá cu evidenta indetultire. Discussiunea, ce se desvoltá asup'ra acestei conventiuni, in press'a franceza acumu inca sa finitu si diuistic'a franceze asta di a inceputu a se ocupá forte de consecinziele evacuárii territoriulu. Pretotindenea se presimte, cá dupa departarea garnisoneloru prussesici starea interna a tierii trebue se se schimbe radicalmente, si omenii, fia care d'in punctulu de vedere alu partidei, carei-a apartiene, escomptedia de acum sperantie d'in venitoriu. Cei mai nelinisciti se vedu a fi monarcistii, cari asta-di nu se mai induci seu despe nevitatele consecinziele neinungiu-ravei disolveri a Adunárii nationale. Drept'a Adunárii nat. incepú degiá a face propaganda pentru prolongirea tempului. Ea adeca doresce cá disolverea Adunse nu se intemple inainte de primave ra. Inse presiedintele Thiers, pre cum se asecura, nu este invoitu cu acestu proiectu, ci doresce a esecutá nouele alegeri inca in tom'a annulu presinte.

Romani'a. Despre affacerile fratiloru nostri d'in Romani'a libera, asta-dia resumanu pre scurtu, cá Adunarea deputatiloru votá cu 49 contra 15 voturi bugetulu pentru annulu 1874. Perceptiunile se urca la 87 éra erogatiunile la 89 $\frac{1}{2}$ milioane franci, deci este unu deficitu de cev'a preste 2 milioane franci; assemene votá cu 52 contra 23 voturi contragerea unui impumutu provisoriu de 10 $\frac{1}{2}$ milioane franci, cari se voru acoperi cu summa ce va resultá d'in vinderea domeniuriloru statulu. Este verosimilu, cá sessiunea presinte a Adunárii, éra se va prolongi.

Camera mai primí apoi cu 59 contra 14 voturi legea despre junctiunea cálliloru ferrate romane cu cele turcesci la Ruscicu. impoternicindu pre guvernulu rom. a negotiá in acést'a privintia cu guvernulu Turciei. Construcerea podulni pre cum si a hul'a Bucuresci-Giurgiu e verosimilu cá se va concessioná societáti Barclay.

Austri'a. La votarea a sup'ra famosulu proiectu de reforma electorale, am fostu anintitu cá toti deputatii slavi si vre o cári va germani, nu numai cá n'au votatu a sup'ra acestei proiectu ci au si parasitu sala Adunárii, afura de cei cinci deputati d'in Dalmati'a. Acesti cinci domni dalmatini renegati, dupa cum cetimu in „Wanderer,“ au promissu a emitte catra poporulu dalmatinu unu manifestu, in care voru justificá tienut'a loru, observata la cestiunea reformei electorale. D'in nenocire inse, poporulu dalmatinu fara a acceptá manifestulu loru, pronuciá verdi-tulu seu nerevocabilu a supra portárii celoru cinci domni, si astfelu i mantui de os etnéla si pericululu d'a se blamá inc'odata. Prin urmare cei cinci domni au renunciatu de la idee'a manifestulu si se indetulescu cu contraprotestulu, ce au adresatu celoru siesse conducatori nationali ai poporulu dalmatinu, in care se desgogosiédia, cá sunt centralisti de sort'a cea mai periculosa. Cá-ci, pre candu partit'a centralista si organele ei lucra pre facia si apunú sinceru opiniunea si intentiunea loru, astfelu in cátu cei de alta parere sciu cu cine au d'a face si cum se proceda, cei cinci nobili domni deput. dalmat. lucra inse in ascunsu si tindu a mistificá trebele si a seduce opiniunea poporulu dalmatinu. Diuarele nationale dalmat. „Narodni List“ si „Nazionele“ combatu cu argumentatiuni nerestornate, monstruos'a confusiune, sofisme si neaddeverurile acestui contra protestu. Vomú vidé, daca acesti cinci deputati, vendiendu se desavvati si lip-iti de increderea si spriginirea alegatoriloru loru, voru avé nemarginit'a nerusinare, a se mai gerá de representanti ai dorintieloru si vointieloru alegatoriloru loru amagiti si insielati.

Sciri electrice.

L o n d o n u, 27. Marte. In camera deput. Enfield, secretariulu de statu, respunse lui Taylors, cá Angli'a pote considerá guvernulu Ispaniei numai de provisoriu pana atunci, pana candu vitori'a Adunare constituitoria va fi decisu a sup'ra forme de guvernare definitive. Éra la una intrebare a lui Dawson, Enfield esplicá, cá vendierea de arme Carlstiloru nu este actu ille-gale.

M a d r i d u, 27. Marte. Ministrii au convenitu, se nu concéda, cá colegii loru Castelaru si Acosta se reparsiesca. Disciplin'a in armata se inradecinedia d'in dí in dí. Decretulu, care va escrie nouele alegeri pentru constituan-ta, va apparé in dílele aceste.

P r a g ' a, 28. Marte. Se aude cá in 15 Apriliu federalistii voru tiené in Prag'a una conferintia, in care se voru consultá despre stabilirea unui f programu comunu.

Burs'a de Vien'a de la 28. Martiu 1873.

5% metall.	71.70	Londra	109.
Imprum. nat.	74.50	Argiatu	107.60
Sorti d'in 1860	104.75	Galbenu	5.17
Act. de banca	985.—	Napoleond'or	8.71 $\frac{1}{2}$
Act. inst. crec.	341.75		

Propriet., edit. si red. respundiet. :

ALESSANDRU ROMANU